

Wie helpt jongeren nieuws kaderen en fake nieuws herkennen?

ANNELORE DEPREZ
JEROEN NAUDTS
CLIO JANSSENS

Beste lezer,

Uit onderzoek aan Arteveldehogeschool (2018) blijkt dat jongeren het moeilijk hebben om fake nieuws te herkennen. Veelal vertrouwen ze op hun eigen persoonlijke logica, achtergrondkennis of intuïtie om de juistheid van een verhaal in te schatten. Dit is echter niet voldoende. Verschillende initiatieven om de nieuwswijsheid van jongeren rond fake nieuws te verhogen, richten zich ofwel op de jongeren zelf (bv. de EDUbox 'Nepnieuws', een samenwerking tussen VRT, Mediawijs en Arteveldehogeschool) ofwel op leerkrachten. Zijn leerkrachten echter de uitgelezen personen om jongeren te begeleiden in het verwerven van de nodige competenties om fake nieuws te ontmaskeren? Of **wie duiden jongeren zelf aan als belangrijke personen als het gaat om het helpen vergaren van kennis en inzicht rond nieuws in het algemeen en fake nieuws in het bijzonder?**

In dit onderzoeksrapport geven we het antwoord op basis van een grootschalig surveyonderzoek bij Vlaamse jongeren tussen 15 en 24 jaar, aangevuld met inzichten uit diepte-interviews met jongeren en hun ouders. Beide onderzoeken zijn in het voorjaar van 2019 uitgevoerd en afgerond. Graag bedanken we Gezinsbond voor het helpen rekruteren van de interviewees.

Het rapport is als volgt opgebouwd: in de eerste pagina's is een samenvatting onder de vorm van een onderzoeksartikel opgenomen. Wie meer diepgaande informatie wenst, kan er de resterende pagina's op na slaan. Deze focussen uitgebreid op het onderzoeksopzet, de methodologie en de resultaten van beide studies.

Voorliggende paper bouwt verder op eerder onderzoek rond fake nieuws aan Arteveldehogeschool (2018) binnen het kader van het PWO-project "Is het echt waar?! Nieuwswijsheid en factchecken als katalysator voor kritisch burgerschap". Deze studie is via volgende link te downloaden: www.fakenieuws.be. Ook dit rapport kan je via deze link downloaden.

Veel leesplezier,

Annelore Deprez, Jeroen Naudts en Clio Janssens

Juni 2019

INHOUDSOPGAVE

<u>SAMENVATTEND ONDERZOEKSARTIKEL.....</u>	<u>5</u>
<u>OPZET VAN HET ONDERZOEK.....</u>	<u>9</u>
<u>SURVEY</u>	<u>13</u>
<u>DIEPTE-INTERVIEWS.....</u>	<u>23</u>
<u>BESLUIT</u>	<u>34</u>
<u>CONTACTGEGEVENS</u>	<u>35</u>

Samenvattend onderzoeksartikel

Jongeren willen informatie rond fake nieuws van ouders

Ouders zijn voor jongeren de belangrijkste graadmeter wat nieuws betreft. Belangrijker dan leerkrachten en vrienden. Ook voor informatie rond fake nieuws en het herkennen ervan, kijken jongeren vooral in de richting van hun ouders. Ouders vinden het echter niet zo evident om hun kinderen wegwijs te maken in de wereld van nieuws en in het bijzonder fake nieuws. Zij voelen zich onzeker over de eigen kennis en zien vooral leerkrachten als belangrijke partners in het informeren van hun kinderen rond (fake) nieuws.

Dat blijkt uit een grootschalige survey die begin 2019 bij 1090 Vlaamse jongeren (35 werkenden, 231 BS0/TSO-studenten, 193 ASO-studenten, 418 hogeschoolstudenten en 213 universiteitsstudenten) tussen de 15 en 24 jaar werd afgenomen. Aanvullend zijn ook 24 diepte-interviews met jongeren en hun ouders uitgevoerd.

Nieuwswebsites en Facebook als nieuwsbron voor jongeren

Jongeren vinden Facebook (52%) en nieuwswebsites/-apps (52%) (heel) belangrijk om hen op de hoogte te brengen van nieuws. Vooral de 20- tot 24-jarigen geven aan nieuwswebsites heel belangrijk te vinden (22% versus 13% bij de leeftijd 15 tot 19 jaar). [Waar Facebook tot een jaar geleden duidelijk als dominante nieuwsbron werd gebruikt, zijn nieuwswebsites vandaag tot op gelijke hoogte gekomen.](#) Facebook is nog steeds de vluchtige nieuwsbron, waarop nieuws wordt 'gesnackt'. Het vertrouwen in dit sociaal medium - maar eveneens in andere sociale media - is dan ook vrij laag (18%). Nieuwswebsites en klassieke media in het algemeen scoren hoger op vertrouwen. 77% van de jongeren heeft er immers vertrouwen in. Opvallend, Instagram (52%), Youtube (62%) en Snapchat (74%) worden door jongeren eerder als onbelangrijke nieuwskanalen gezien. Niettegenstaande deze sociale mediakanalen de populairste zijn onder jongeren, worden ze niet met nieuws geassocieerd.

Ouders als referentie voor nieuws

44% van de jongeren geeft aan dat ze via interpersoonlijke communicatie op de hoogte worden gebracht van nieuws. Het zijn vooral de ouders (80%) die de aandacht van de jongere vestigen op een bepaald nieuwsfeit. Het zijn ook de ouders die vooral over nieuws met de jongeren praten (81%). Ze geven relevante input met betrekking tot de betrouwbaarheid van nieuws en nieuwskanalen. Zelfs de keuze om nieuws via een bepaald kanaal te consumeren is voor twee op de vijf jongeren mee ingegeven door ouders. Wellicht is dit cijfer een onderschatting aangezien uit de interviews blijkt dat jongeren zich hier vaak niet bewust van zijn.

Wie zijn voor jongeren nog belangrijk op vlak van nieuws?

Naast de ouders spelen ook leerkrachten en vrienden een rol. 80% van de jongeren zegt dat vrienden hen minstens wekelijks een nieuwsitem aanbrenge, dat bovendien ook onder elkaar wordt besproken (70%). Wat vrienden echter denken over nieuws, is voor de jongere minder doorslaggevend voor het vormen van de eigen opinie dan de mening van ouders en leerkrachten. Die leerkrachten zijn vooral in ASO-richtingen bepalend. Het belang van leerkrachten neemt immers af naargelang de jongeren ouder worden. Praten over actualiteit gebeurt bv. meer in het secundair onderwijs (48,1%) dan in het hoger onderwijs (31,5%).

Fake nieuws: een battle tussen ouders en leerkrachten?

Bijna alle jongeren (97%) hebben al van fake nieuws gehoord. [Eén op 5 studenten slaagt er wel niet in uit te leggen wat fake nieuws precies is.](#) Hoewel ouders de belangrijkste graadmeter voor nieuws zijn voor jongeren, is [fake nieuws vooral een topic dat door de leerkrachten wordt aangebracht en uitgelegd \(72,4%\)](#). In het secundair onderwijs zijn zij opnieuw heel bepalend. Leerkrachten leggen fake nieuws uit, waardoor jongeren de mening van die

leerkrachten over wat fake nieuws is, belangrijk gaan vinden (61%). Belangrijker zelfs dan die van de ouders (48%).

Om te beslissen of een nieuwsbericht echt of fake is, zeggen jongeren dat de mening van ouders dan wel weer heel belangrijk is (55%). Ze schatten die mening even hoog in als die van leerkrachten (53%).

Zowel ouders als leerkrachten zijn voor jongeren dus informatieleveranciers met betrekking tot fake nieuws. De rol die ouders spelen is hierbij wel verschillend van die van leerkrachten. Ouders focussen op het overbrengen van een kritische ingesteldheid waardoor fake nieuws misschien makkelijker kan ontkracht worden. Leerkrachten staan dan weer meer in voor het geven van feitelijke informatie. Een rolverdeling waar ouders zich comfortabel bij voelen, aangezien heel wat ouders aangeven dat hun kennis rond dit topic best nog wel wat bijgeschaafd kan worden. Fake nieuws herkennen blijkt overigens ook voor hen en niet alleen voor de jongere vrij moeilijk.

Opzet van het onderzoek

SITUERING

Jongeren en fake nieuws

Aan de hand van een grootschalige survey, begin 2018, ging Arteveldehogeschool de nieuwswijsheid na van 641 Vlaamse jongeren tussen 15 en 24 jaar. Het onderzoek focuste op de kennis van jongeren over fake nieuws. Ze toetste hun vaardigheid in het identificeren van fake nieuws (bv. op Facebook) en het inschatten van de geloofwaardigheid van nieuwsbronnen.

Uit deze studie blijkt dat **Vlaamse jongeren over weinig factchecking skills beschikken**, of ze in ieder geval niet toepassen. De studenten geven immers aan dat ze vooral op hun persoonlijke logica, achtergrondkennis of intuïtie vertrouwen om de juistheid van een verhaal in te schatten (73,9%). Enkel de bron van het artikel wordt ook wel eens gecheckt (59,9%) alsook de kwaliteit van het verhaal (52,3%). **Slechts 3% van de bevroegde jongeren slaagt erin om de juistheid van zes nieuwsverhalen die in de survey zijn opgenomen correct in te schatten**, zijnde als fake of juist. Zijn het vooral jongeren uit het beroeps- en technisch onderwijs die laag scoren? Niet helemaal. Hoger opgeleide jongeren zijn beter in het herkennen van fake nieuws, maar ook zij worstelen met het onderscheiden van feit en fictie. **Alle jongeren geven aan dat ze gewoon niet weten waaraan ze het waarheidsgehalte van nieuwsbronnen en -verhalen kunnen aftoetsen.**

Initiatieven rond fake nieuws gericht op jongeren

De voorbije jaren hebben heel wat organisaties - zoals Mediaraven, StampMedia, Mediawijs - projecten opgestart met als doel de nieuwswijsheid van jongeren rond fake nieuws te verhogen. Zo ontwikkelde VRT, in samenwerking met Mediawijs en Arteveldehogeschool, de EDUbox

'Nepnieuws'. Deze EDUbox informeert jongeren over fake nieuws, geeft hen tips en tricks, maar stimuleert hen vooral om zelf aan de slag te gaan met nepnieuws. Andere initiatieven, veelal in de vorm van workshops, richten zich op leerkrachten. Zij worden gezien als kritische doorgeefluiken van informatie rond fake nieuws. Hun inhoudelijke begeleiding wordt als noodzakelijk beschouwd in het opvoeden van jongeren tot kritische nieuwsgebruikers. De vraag kan echter worden gesteld of leerkrachten ook door jongeren zelf in die rol worden ondersteund. Vinden zij de mening van leerkrachten belangrijk als het over fake nieuws gaat? Of duiden zij vooral andere personen in hun nabije omgeving aan als 'influencers' met betrekking tot nepnieuws?

Wie speelt een belangrijke rol in het leven van jongeren?

Onderzoek toont aan dat jongeren nood hebben aan identificatiefiguren, die vaak ook de meest vertrouwde personen zijn in het leven van de jongere. Door hun nabijheid worden eigenschappen, gewoonten en ideeën overgenomen. Vaak gebeurt deze socialisering onbewust.

"The people that you spend time with influence you more than you know. Their traits and habits start to become your own just because of their proximity" (Sessinghaus).

De inner circle van jongeren bestaat uit personen die actief deel uitmaken van hun dagelijkse leefwereld: ouders, broers of zussen, vrienden, leerkrachten, grootouders, een partner... (Mascheroni, 2015). Ouders blijken voor jongeren echter de belangrijkste graadmeter (Westholm, 1999; McDevitt & Chafee, 2002; McDevitt, 2006). Zo identificeren verschillende auteurs een nieuw ouder-kind-paradigma. In tegenstelling tot vorige generaties kan Generatie Y het best goed vinden met hun ouders. 85% van de jongeren wijst een ouder - eerder dan een leeftijdsgenoot - aan als hun beste vriend (Van den Bergh & Behrer, 2011). De vraag is in welke mate ouders en bij uitbreiding ook de andere actoren uit de inner circle van jongeren een rol (kunnen) spelen in het bijbrengen van context rond nieuws en in het herkennen van fake nieuws. In dit onderzoek focussen we

op de rol die jongeren zelf voor hun vertrouwenspersonen zien weggelegd met betrekking tot nieuws en fake nieuws in het bijzonder.

Dit onderzoek

Voorliggende paper rapporteert het survey-onderzoek dat aan Arteveldehogeschool is uitgevoerd in de periode november 2018 - maart 2019 bij 1090 Vlaamse jongeren tussen 15 en 24 jaar. Uitgangspunt van het onderzoek was het verzamelen van inzichten met betrekking tot het belang dat jongeren hechten aan personen uit hun dichte omgeving - zoals leerkrachten, ouders, vrienden, familie en partner - voor het herkennen en contextualiseren van fake nieuws.

De resultaten van het survey-onderzoek worden ondersteund door bijkomende inzichten uit diepte-interviews met jongeren en hun ouders. Deze interviews werden begin april 2019 afgenomen.

Survey

SURVEY: ONDERZOEKSDOELSTELLINGEN

Het doel van het survey-onderzoek is **inzicht te krijgen in hoe belangrijk bepaalde personen uit de dichte omgeving van jongeren zijn ter ondersteuning voor het herkennen en contextualiseren van fake nieuws**. Onderzoek aan Arteveldehogeschool in 2018 toonde aan dat jongeren het moeilijk hebben om echt van vals nieuws te onderscheiden. Ze gaven toen ook aan hulp te kunnen gebruiken om fake nieuws te leren herkennen. Maar wie kan hen die gevraagde ondersteuning bieden? Automatisch wordt in de richting van leerkrachten gekeken, maar vinden jongeren dat zelf ook? Of wiens mening en input vinden zij belangrijk als het om fake nieuws gaat?

Om deze vragen te beantwoorden is het belangrijk om het onderzoek niet alleen toe te spitsen op het specifieke topic 'fake nieuws', maar bij uitbreiding de nieuwswereld van jongeren beter te leren kennen en te zien wie er een invloed op heeft. Welke kanalen gebruiken jongeren om nieuws te consumeren en wat is het belang van interpersoonlijke communicatie in hun nieuwsconsumptie? Hebben Vlaamse jongeren nog, of opnieuw, vertrouwen in klassieke media? Bespreken ze nieuws met iemand uit hun dichte netwerk? En wiens mening vinden ze belangrijk als het gaat om het inschatten van de betrouwbaarheid van nieuwskanalen en nieuws tout court?

Specifiek met betrekking tot fake nieuws vragen we de jongeren of ze al van het begrip hebben gehoord. Kunnen ze het ook uitleggen? En wiens mening vinden ze het belangrijkste als het gaat om het uitleggen van fake nieuws en om te beslissen of nieuws echt of nep is? Uiteindelijk wordt ook expliciet gepolst naar de belangrijkste 'peer' voor jongeren met betrekking tot fake nieuws.

SURVEY: Onderzoeksvragen

1. Via welke kanalen consumeren jongeren nieuws?
 - a. Wie is bepalend voor de keuze van nieuwskanalen?
 - b. Wiens mening is belangrijk voor het inschatten van de betrouwbaarheid van kanalen?
2. Welke personen houden jongeren op de hoogte van nieuws en met wie praten jongeren over de inhoud van nieuws?
 - a. Wiens mening is belangrijk voor het inschatten van de betrouwbaarheid van nieuws?
3. Wie kan jongeren het best ondersteunen in het leren herkennen en contextualiseren van fake nieuws?
 - a. Wiens mening is belangrijk voor het uitleggen van fake nieuws?
 - b. Wiens mening is belangrijk om te beslissen of nieuws echt of vals is?

SURVEY: ONDERZOEKSAANPAK

In de periode november 2018 - maart 2019 is **een grootschalige online survey** uitgevoerd om inzicht te krijgen in:

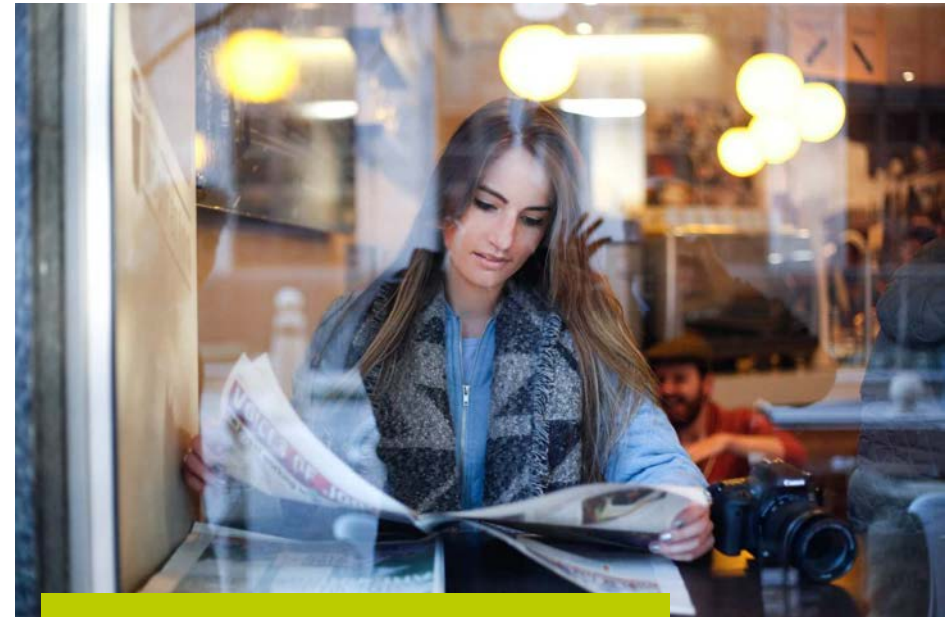
- (1) welke personen jongeren op de hoogte houden van nieuws en met wie ze praten over de inhoud van nieuws,
- (2) het belang dat jongeren hechten aan de mening van personen uit hun dichte omgeving - zoals leerkrachten, ouders, vrienden, familie en partner - met betrekking tot nieuws(kanalen) en meer specifiek fake nieuws.

Op basis van die inzichten formuleren we een antwoord op de vraag wie jongeren het best kan ondersteunen in het leren herkennen en contextualiseren van fake nieuws.

De verspreiding van de survey gebeurde via de netwerken van het Kenniscentrum Mediawijs en Arteveldehogeschool. Scholen die reeds vorig jaar deelnamen aan de studie rond fake nieuws werden opnieuw aangeschreven. Ook de netwerken van de studenten 'Communicatiemanagement' en 'Journalistiek' van de Arteveldehogeschool werden ingezet om jongeren tussen 15 en 24 jaar te rekruteren.

Voorwaarde om aan de survey deel te nemen is dat de respondent een zekere mate van interesse in nieuws en actualiteit vertoont.

Na het afsluiten van de survey en het opschonen van de data, werden er 1090 respondenten behouden voor de analyses.

SURVEY: BESCHRIJVING STEEKPROEF

De 1090 Vlaamse jongeren die de survey hebben ingevuld zijn allemaal tussen 15 en 24 jaar oud. 72% van de respondenten is tussen 15 en 19 jaar. 28% is ouder dan 20. Ongeveer 40% studeert nog in het secundair onderwijs (39%), terwijl de overige 60% onderwijs volgt aan een hogeschool (38%) of universiteit (18%). Een minderheid is reeds aan het werk (3%). De verdeling van de middelbare schoolstudenten binnen de verschillende keuzerichtingen is als volgt: 6% volgt een BSO-opleiding, 15% een TSO-opleiding en 18% een ASO-opleiding. De groep respondenten bestaat voorts voor een vierde uit jongens (25%) en voor drie vierde uit meisjes (75%). Ongeveer 1 op 3 volgt dagelijks nieuws (33%). 35% volgt op wekelijkse basis de nieuws items die ze interessant vinden. De rest (33%) volgt actualiteit eerder occasioneel op.

SURVEY: RESULTATEN

Nieuwskanalen

Facebook en nieuwswebsites

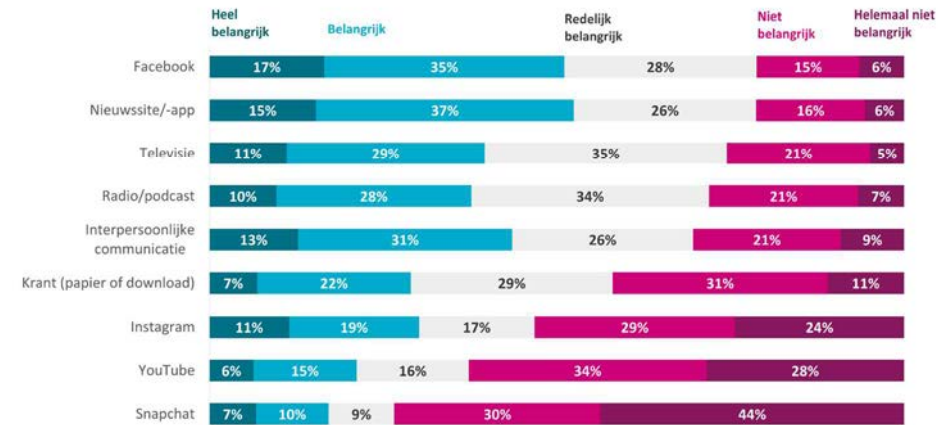
Jongeren vinden **Facebook** (52%) en **nieuwswebsites/-apps** (52%) (heel) **belangrijk** om hen op de hoogte te brengen van nieuws. Waar Facebook in de studie vorig jaar als belangrijkste nieuwskanaal was geïdentificeerd, zien we dat nieuwswebsites en apps nu - naast Facebook - meer prominent in beeld komen. Het is vooral de oudere groep respondenten (20-24 jaar) die aangeeft deze sites heel belangrijk te vinden (22% versus 13% bij de leeftijd 15 tot 19 jaar).

Facebook en nieuwssites/-apps

zijn belangrijkste nieuwskanalen voor jongeren

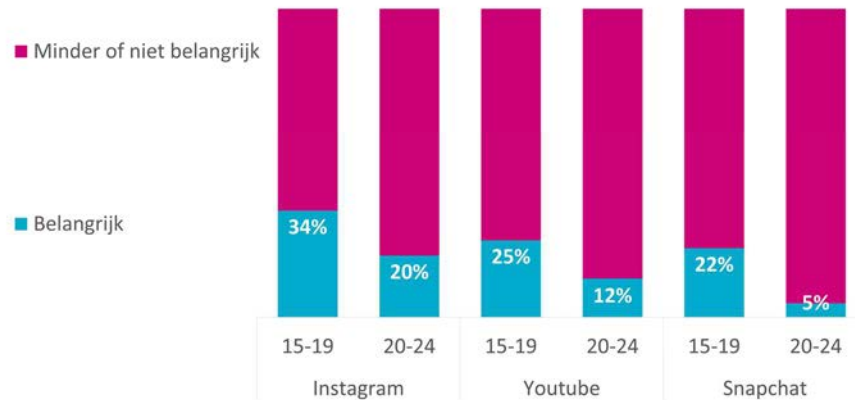
(n = 1090)

Hoe belangrijk zijn deze kanalen voor jou om je op de hoogte te brengen van nieuws?

Instagram, Youtube en Snapchat zijn belangrijkere nieuwskanalen voor jongere leeftijdsgroep

Hoe belangrijk zijn deze kanalen voor jou om je op de hoogte te brengen van nieuws?

Opvallend, **Instagram, Youtube en Snapchat** worden eerder als **onbelangrijke kanalen** gezien om jongeren op de hoogte te houden rond actualiteit. Deze populaire online kanalen en sociale media worden met andere woorden door jongeren niet meteen met nieuws geassocieerd. Ze zijn echter wel significant belangrijker om nieuws te brengen voor de jongste groep respondenten (15-19 jaar) en voor BSO- en TSO-studenten.

Televisie (40%), radio (38%) en **interpersoonlijke communicatie** (44%) worden ook nog door een vrij grote groep als belangrijk ingeschat.

Klassieke media (her)winnen vertrouwen

Klassieke media kregen recent af te rekenen met een vertrouwenscrisis. Hier en daar worden signalen opgevangen dat het vertrouwen in de klassieke nieuwsmerken zich stilletjes aan herstelt. Bij onze respondenten lijkt er geen vertrouwensissue te zijn. Maar liefst 77% geeft aan de klassieke mediakanalen te vertrouwen. Bijna 16% stelt zowel klassieke als sociale media te vertrouwen. 2% vertrouwt vooral het nieuws op sociale media terwijl ongeveer 5% helemaal geen vertrouwen heeft in media. Degene die vooral sociale media vertrouwen zijn lager opgeleid. Uit de cijfers valt moeilijk af te leiden of degene die zowel klassieke als sociale media vertrouwen het hebben over typische sociale mediakanalen zoals Facebook en Instagram wanneer ze over sociale media spreken of dat ze eerder klassieke nieuwsmerken voor ogen hebben die via die sociale media ook naar hun publiek communiceren. Opvallend is dat Facebook voor de jongeren een belangrijk nieuwskanaal is, maar toch zo weinig wordt vertrouwd.

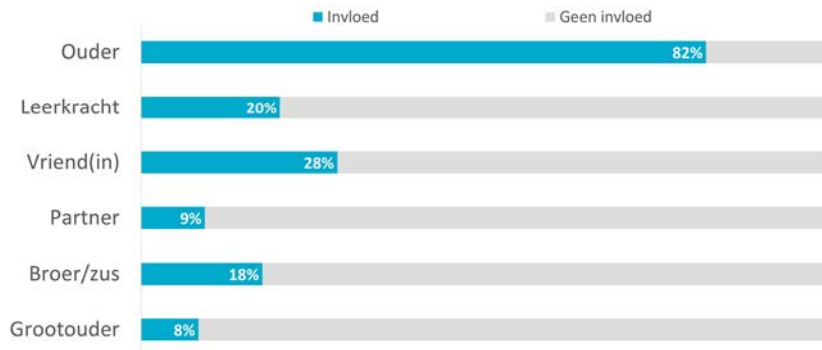
Ouders tellen mee in de keuze van nieuwskanaal

Voorals ouders

beïnvloeden de keuze voor nieuwskanalen

(n = 433)

Wie bepaalt of heeft bepaald welke kanalen je gebruikt om nieuws te krijgen?

Ongeveer twee op de vijf Vlaamse jongeren (40%) geeft aan dat de keuze voor een nieuwskanaal is beïnvloed door iemand uit zijn/haar nabije omgeving. Het blijken **vooral de ouders** te zijn (82%) **die mee die keuze hebben bepaald**.

Als het gaat om het **inschatten van de betrouwbaarheid van nieuwskanalen**, dan is de **mening van ouders** hierover duidelijk weer de belangrijkste voor de jongeren (62%). Meninge die er eveneens, maar toch in mindere mate toe doen zijn die van leerkrachten (43%), vrienden (44%) en partners (45%). De meningen van broers en zussen (34%) en grootouders (32%) worden als minder belangrijk ingeschat om de betrouwbaarheid van een nieuwskanaal te bepalen.

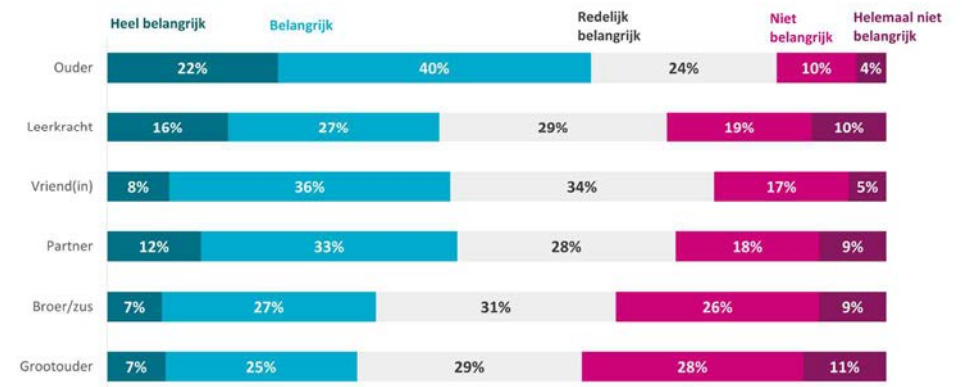
Leerkrachten zijn voor jongeren graadmeters, net zoals partners, vrienden en ouders. Toch is het opvallend dat vooral bij de lager opgeleide jongeren (BSO - TSO) de mening van de leerkrachten als minder belangrijk wordt gezien.

Ouders zijn belangrijk om jongeren te helpen

om de betrouwbaarheid van nieuwskanalen in te schatten

(n = 714 - 1090)

Hoe belangrijk is de mening van deze personen voor jou om de betrouwbaarheid van nieuwskanalen te beoordelen?

Nieuws

Ouders en vrienden brengen nieuws aan

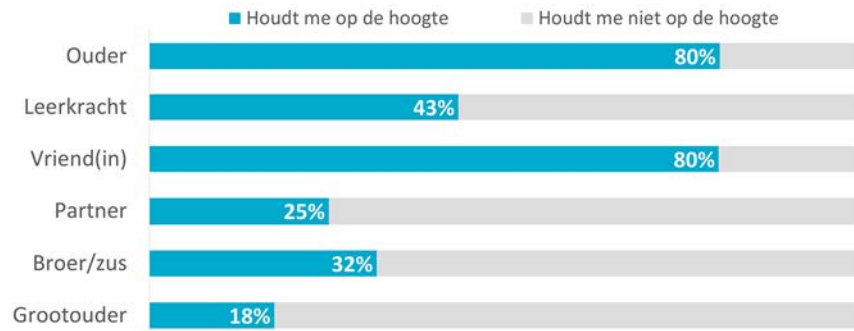
44% van de jongeren geeft aan dat ze via interpersoonlijke communicatie op de hoogte worden gebracht van nieuws. Vooral ouders (80%) en vrienden (80%) brengen minstens één keer per week een nieuwsitem aan. 43% van de jongeren zegt dat ook leerkrachten hen met nieuws in aanraking laten komen.

Vooral ouders en vrienden

brengen jongeren via interpersoonlijke communicatie op de hoogte van nieuws

(n = 759)

Houden deze personen je minstens één keer per week op de hoogte van nieuws?

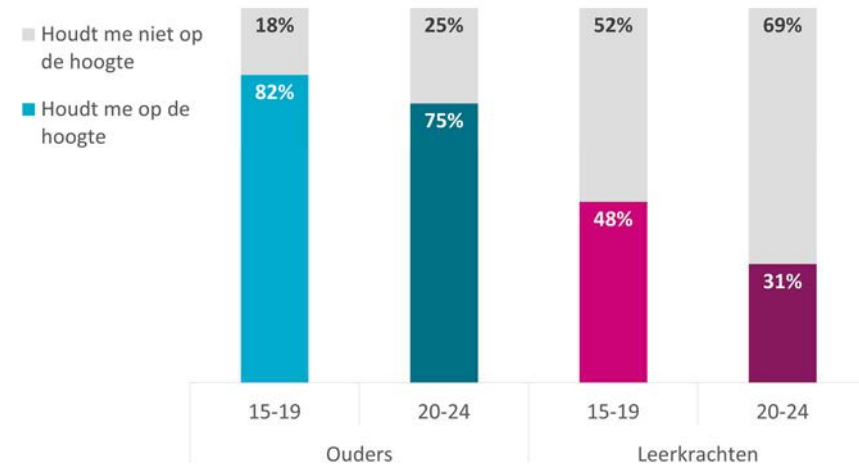

Vooral voor ASO-jongeren zijn leerkrachten belangrijk. Het belang van leerkrachten neemt af naarmate de jongeren ouder worden. De oudste groep respondenten (20-24 jaar) wordt door leerkrachten minder vaak met actualiteit geconfronteerd (31% versus 48%). Dezelfde conclusie geldt voor ouders (75% versus 82%).

Ouders en leerkrachten zijn minder belangrijk voor oudere jongeren om hen op de hoogte te houden van nieuws

(n = 759)

Houden deze personen je minstens één keer per week op de hoogte van nieuws?

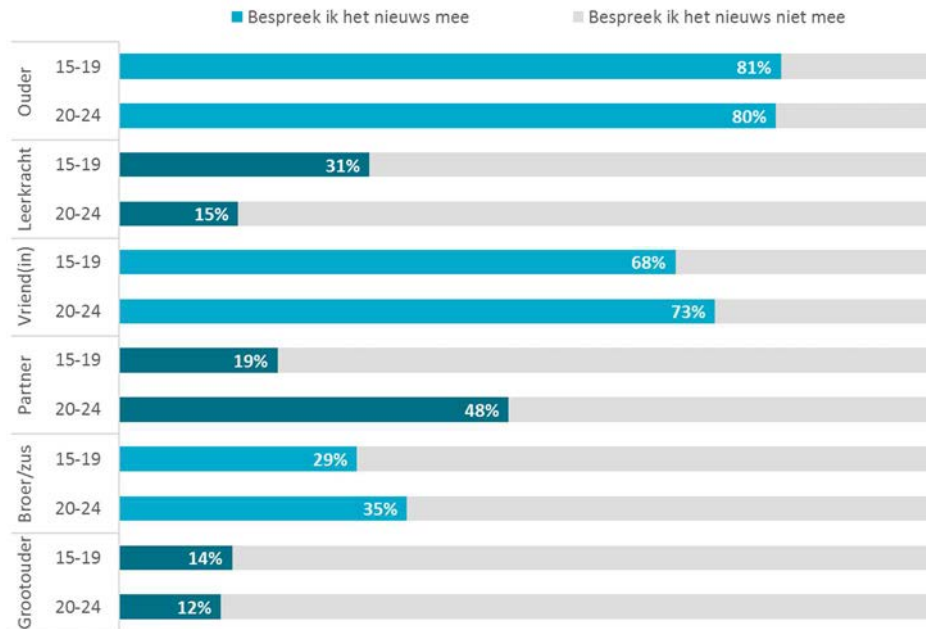
Jongeren praten over de inhoud van nieuws met ouders en vrienden

85% van de jongeren zegt iets van actualiteit minstens één keer per week met iemand te bespreken. 83% van de 15 tot 19-jarigen bespreekt nieuws en 90% van de 20 tot 24-jarigen. Lager opgeleide jongeren bespreken minder het nieuws dan hun leeftijdsgenoten. Jongeren praten vooral over nieuws met hun ouders (81%) en vrienden (70%). Leerkrachten (26%) zijn niet meteen de meest gefrequenteerde gesprekspartners voor jongeren als het over actualiteit gaat, maar zijn wel belangrijker voor studenten uit het secundair onderwijs dan voor jongeren in het hoger onderwijs.

Jongeren bespreken het nieuws vooral met ouders en vrienden

(n = 759)

Met wie bespreek je minstens één keer per week het nieuws?

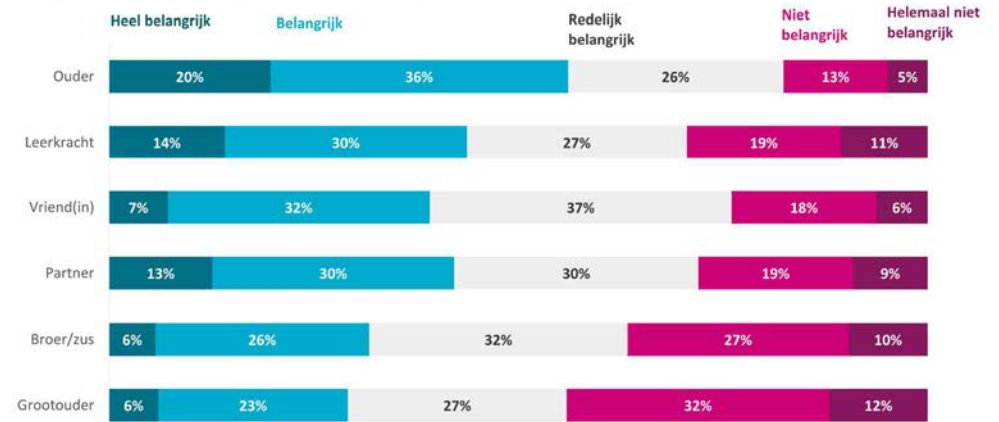
Ouders geven relevante input over de betrouwbaarheid van nieuws

Ouders zijn belangrijk om jongeren te helpen

bij het inschatten van de betrouwbaarheid van een nieuwsbericht

(n = 714 - 1090)

Hoe belangrijk is de mening van deze personen voor jou om voor jezelf te beslissen of de inhoud van nieuws betrouwbaar is of niet?

Hoewel er wekelijks door heel wat jongeren met vrienden over actualiteit wordt gesproken, blijkt de mening van die vrienden als het gaat om de betrouwbaarheid van nieuws minder bepalend te zijn. Als jongeren twijfelen over de betrouwbaarheid, dan vinden ze vooral wat hun ouders erover te zeggen hebben een graadmeter (56%). De mening van leerkrachten (44%), vrienden (39%) en partners (43%) is voor ongeveer twee op de vijf jongeren ook belangrijk. De mening van leerkrachten blijkt wel minder belangrijk te zijn voor lager opgeleide jongeren.

Fake nieuws

Jongeren bewust van fake nieuws, maar krijgen het moeilijk uitgelegd

Bijna alle respondenten (97%) hebben al van fake nieuws gehoord. Op de vraag om uit te leggen wat fake nieuws is, focust drie vierde van de respondenten op het foutieve karakter van fake nieuws of op het doel om te misleiden. Ongeveer 1 op 10 jongeren combineert beide kenmerken (foutief en misleidend). **Eén op 5 studenten slaagt er niet in uit te leggen wat fake nieuws is.**

Leerkrachten leggen het uit

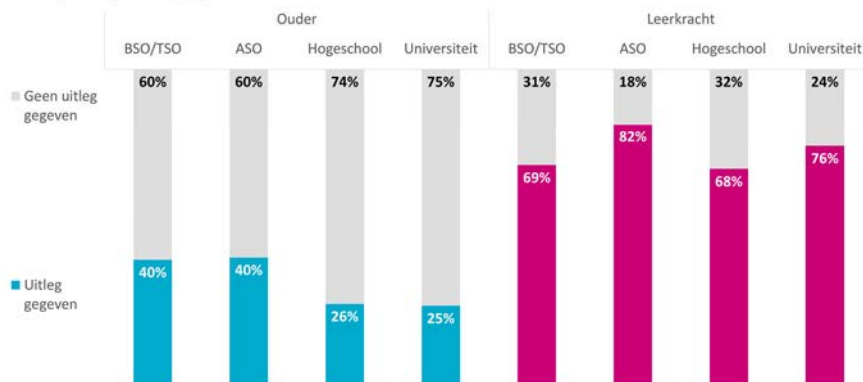
“Een fake nieuwsbericht heeft als doel de lezer of kijker opzettelijk te misleiden aan de hand van (gedeeltelijk) foutieve informatie. Vooral via sociale media wordt fake nieuws verspreid. Het gevolg is dat wij soms foutieve informatie gebruiken om over iets of iemand te oordelen”.

Vooraf leerkrachten

geven jongeren uitleg over het fenomeen fake nieuws

(n = 794)

Heeft deze persoon je al uitleg gegeven over fake nieuws?

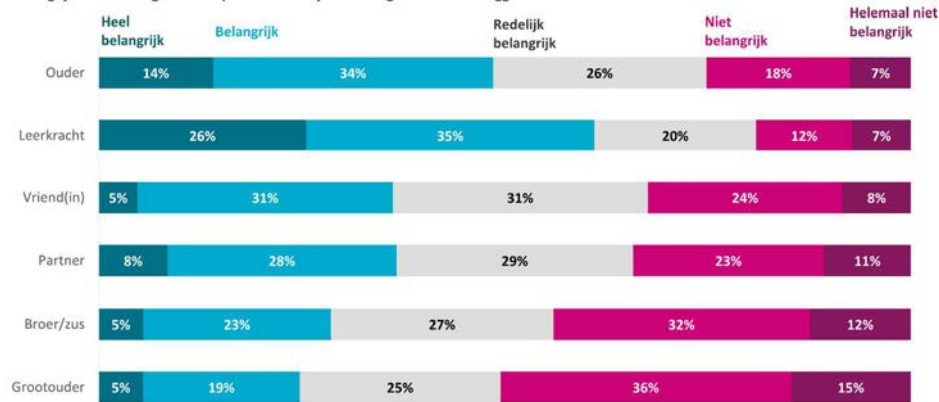

Nadat we in het onderzoek zelf een definitie van fake nieuws geven, zegt 75% van de jongeren dat ze al eens een soortgelijke uitleg van iemand hoorden. Het zijn vooral de **leerkrachten die reeds zo'n omschrijving van fake nieuws hebben gegeven** (72%) en in mindere mate de ouders (31%). Hoewel ouders de belangrijkste graadmeter voor nieuws zijn voor jongeren, is fake nieuws vooral een topic dat door de leerkrachten wordt aangebracht en uitgelegd. Vooral in het secundair onderwijs, ASO, zijn zij heel bepalend. Ouders hebben een iets grotere rol in het uitleggen van fake nieuws voor middelbare schoolstudenten dan voor hogeschool- en universiteitsstudenten (40% versus 25%).

Leerkrachten zijn belangrijk voor jongeren om fake nieuws uit te leggen

(n = 532 - 818)

Hoe belangrijk is de mening van deze personen voor jou als het gaat om het uitleggen van fake nieuws?

Leerkrachten leggen fake nieuws uit, waardoor jongeren de mening van die leerkrachten over wat fake nieuws is, belangrijk gaan vinden (61%). Ze vinden die mening zelfs belangrijker dan die van de ouders (48%), partner (36%) en vrienden (36%). Het is wel zo dat wie ooit al een uitleg kreeg van om het even welke 'peer' (bv. partner), de mening van die peer (partner) als belangrijker inschat dan iemand die nog nooit een uitleg van die peer (partner) kreeg.

Ouders en leerkrachten helpen beslissen of iets echt is

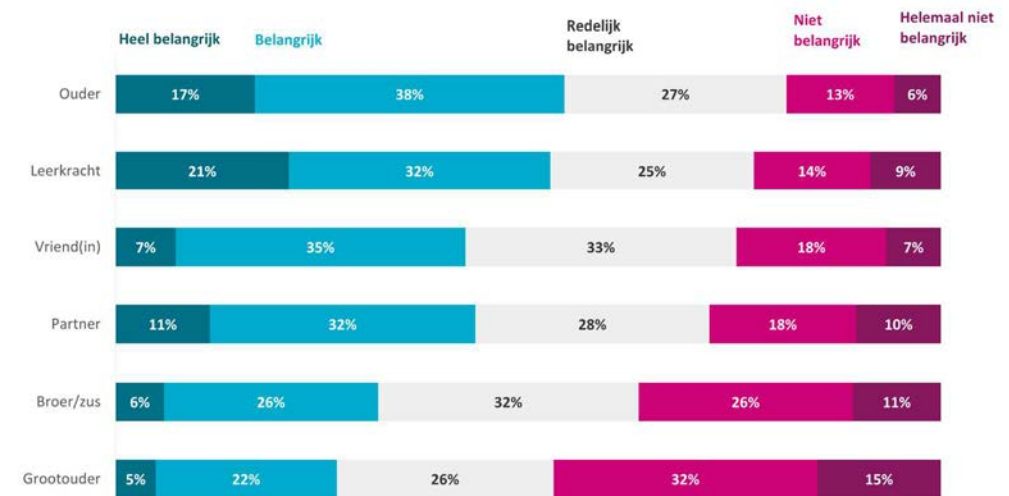
Om te beslissen of een nieuwsbericht echt of fake is, geven de jongeren aan dat de mening van ouders hiervoor heel belangrijk is. Ouders leggen dan wel minder uit wat fake nieuws is, als het aankomt op het beoordelen van nieuws als zijnde juist of vals, is hun mening voor een groot deel van de jongeren minstens even belangrijk als die van de leerkrachten (54% en 53%). Ook de mening van partners (43%) en vrienden (42%) wordt als belangrijk ervaren.

Echt of fake?

Ouders en leerkrachten helpen jongeren beslissen!

(n = 702 - 1074)

Hoe belangrijk is de mening van deze personen voor jou om voor jezelf te beslissen of de inhoud van nieuws betrouwbaar is of niet?

Ouders het belangrijkste en meest bepalend voor het vormen van een mening over (fake) nieuws

Voor 41% van de jongeren zijn ouders de belangrijkste personen bij wie ze terecht kunnen met hun vragen rond (fake) nieuws. Leerkrachten (23%) en vrienden (15%) vervolledigen de top 3.

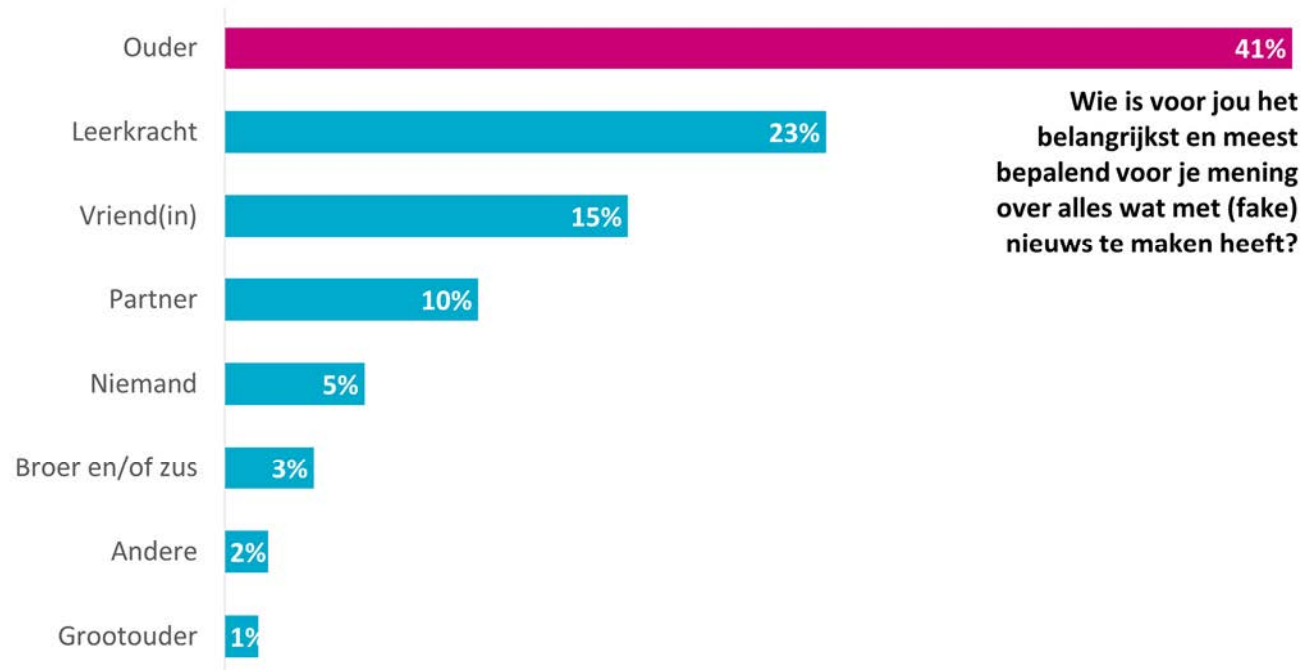
Voor de jongeren tussen 15 en 19 jaar zijn ouders een niet te onderschatten graadmeter (46% versus 28% voor jongeren tussen 20 en 24 jaar).

Dat ouders minder belangrijk worden naarmate de jongeren ouder worden, wordt bevestigd door de vaststelling dat studenten in het hoger onderwijs minder dan middelbare schoolstudenten hun ouders als meest bepalend aanduiden. Leerkrachten zijn voor lager opgeleide jongeren minder bepalend dan voor ASO-studenten.

Belangrijk om mee te geven is dat jongens meer belang hechten aan vrienden (28%) dan meisjes (11%). Meisjes hechten dan weer meer belang aan ouders (44%) dan jongens (31%).

Ouders het belangrijkste en meest bepalend voor het vormen van een mening over (fake) nieuws

(n = 1090)

Diepte-interviews

INTERVIEW: ONDERZOEKSDOELSTELLINGEN

Via de survey stelden we vast dat de mening van ouders over (fake) nieuws voor jongeren heel belangrijk is. Belangrijker zelfs dan de mening van leerkrachten, vrienden, partner en andere familieleden. Daarom wilden we dieper op deze bevinding ingaan aan de hand van semigestructureerde interviews met jongeren en hun ouders.

In de interviews met **jongeren** polsten we naar:

- (1) de rol van nieuws binnen het gezin (wordt nieuws gevolgd binnen het gezin, wordt er over gesproken),
- (2) het belang van ouders voor het contextualiseren van nieuws (bieden ouders ter ondersteuning bijkomende inzichten rond nieuws),
- (3) de rol die jongeren voor hun ouders zien weggelegd ten aanzien van het herkennen van fake nieuws (in welke mate leren ouders hun kinderen een kritische ingesteldheid aan, welke ondersteuning willen jongeren van hun ouders, welke ondersteuning krijgen ze reeds),
- (4) de kennis van fake nieuws.

In de interviews met **ouders** polsten we naar:

- (1) de rol van nieuws binnen het gezin (wordt nieuws gevolgd binnen het gezin, wordt er over gesproken),
- (2) het belang van ouders voor het contextualiseren van nieuws (bieden ouders bijkomende inzichten rond nieuws),
- (3) de rol die ouders voor zichzelf zien weggelegd in het geven van informatie rond fake nieuws aan hun kinderen (in welke mate leren ouders hun kinderen een kritische ingesteldheid aan, welke ondersteuning bieden ouders nu al aan, willen ouders zelf meer ondersteuning rond fake nieuws, hoe onderscheidt hun rol zich van die van leerkrachten),
- (4) de kennis van fake nieuws (voelen ouders zich geïnformeerd genoeg om een kritisch doorgeefluik te zijn van informatie rond fake nieuws).

INTERVIEW: Onderzoeksvragen

1. Wat is de rol van nieuws binnen het gezin?
2. Wat is het belang van ouders voor het contextualiseren van nieuws?
3. Wat is de kennis van fake nieuws, zowel bij ouder als bij kind?
4. Hoe kunnen ouders helpen bij het herkennen van fake nieuws?

INTERVIEW: ONDERZOEKSAANPAK

Van 7 tot 19 april 2019 zijn 12 interviews van jongeren en 12 interviews van één van hun ouders afgenomen. Diepte-interviews laten toe door te vragen naar achterliggende motivaties, gedachten en ideeën en bieden bijgevolg bijkomende inzichten met betrekking tot de kwantitatieve data die we via het survey-onderzoek hebben bekomen.

De diepte-interviews gebeurden online via appear.in op basis van een semi-gestructureerde vragenlijst. Door de semigestructureerde aanpak kunnen vragen tijdens het gesprek steeds worden toegevoegd, aangepast of uitgebreider behandeld. Zowel ouders als jongeren kregen nagenoeg dezelfde vragen. Deze vragen polsten naar (1) de rol van nieuws binnen het gezin, (2) het belang van ouders voor het contextualiseren van nieuws, (3) de kennis van fake nieuws en (4) de rol die ouders kunnen spelen in het helpen herkennen van fake nieuws. Elk interview duurde tussen 30 en 45 minuten. Jongeren en ouders werden onafhankelijk van elkaar bevroegd.

Voor het selecteren van respondenten werd samengewerkt met Gezinsbond. Zij verspreidden in de aanloop naar de Paasvakantie een rekruteringsstekst via hun online kanalen. 54 ouders/kinderen reageerden op de oproep. Uiteindelijk werden 12 ouders en 12 jongeren weerhouden. Bij het selecteren van de ouder en hun kind werd rekening gehouden met:

- Beschikbaarheid gedurende de interviewperiode van 7 tot 19 april,
- Gelijke verdeling qua jongens en meisjes (enkel voor de jongeren),
- Spreiding in leeftijd van de jongeren.

INTERVIEW: BESCHRIJVING INTERVIEWEES

OUDER	KIND	LEEFTIJD KIND	GEZIN
Wendy	Aaron	16 jaar	4 kinderen
Erika	Tine	18 jaar	3 kinderen
Sylvia	Milan	16 jaar	3 kinderen
Veerle	Els	19 jaar	4 kinderen
Liesbet	Bouwen	15 jaar	2 kinderen
An	Wouter	21 jaar	4 kinderen
Karen*	Emma	16 jaar	4 kinderen
Ivo	Lore	17 jaar	3 kinderen
Marina	Beau	20 jaar	3 kinderen
Goedele	Febe	18 jaar	2 kinderen
Els	Jannes	16 jaar	2 kinderen
Sofie	Victor	21 jaar	3 kinderen

*Verzonnen naam

INTERVIEW: RESULTATEN

Zie volgende pagina's.

Kind

Ouder

Keuze van nieuwskanalen

De belangrijkste nieuwskanalen voor jongeren zijn Facebook en nieuwswebsites/-apps. Ouders blijken bij ongeveer 2 op de 5 jongeren de keuze voor bepaalde nieuwskanalen te hebben beïnvloed. Wellicht is dit cijfer een onderschatting aangezien uit de interviews blijkt dat jongeren zich hier vaak niet bewust van zijn.

Ouders geven aan niet helemaal op de hoogte te zijn van hoe hun kinderen zich over de actualiteit informeren en of ze daarvoor dezelfde kanalen gebruiken als zij doen.

Nu ik erover nadenk, denk ik dat ik wel veel onbewust overneem van mijn ouders. Bijvoorbeeld het journaal ben ik mee beginnen bekijken en volgen door hen. Ik denk dat hun rol vooral onbewust redelijk groot is. (Els)

Het kan wel dat naar het journaal kijken een gewoonte is die ik van mijn ouders heb overgenomen. (Wouter)

In de kranten die mijn mama leest, staan heel veel lange artikels die mij niet interesseren. Dus die kranten lees ik niet. (Febe)

Ik volg De Standaard door mijn papa, Het Laatste Nieuws doordat ik daarop uitkom via Google op mijn gsm. (Emma)

De kinderen volgen het journaal op tv mee. Mijn dochter heeft wel een smartphone bij zich als ze kijkt, dus ik weet niet wat ze er van oppikt. (Veerle)

Mijn zoon gebruikt vooral zijn smartphone, dus ik veronderstel dat nieuws consumeren ook via internet gebeurt. Maar welke kanalen hij daar juist volgt, weet ik niet. We adviseren hem daar ook niet in. (Sylvia)

Ik denk dat mijn dochter zich vooral via sociale media informeert. Ze is erg op de hoogte, dus dit moet wel via sociale media zijn, aangezien zij geen kranten leest. (Erika)

Ik beseft nu dat ik eigenlijk niet goed weet op welke manier mijn kinderen met actualiteit bezig zijn. (Goedele)

Vertrouwen in nieuwskanalen

Jongeren geven aan vooral het nieuws in traditionele media te vertrouwen. Slechts 1 op 5 vertrouwt ook het nieuws op sociale media. Bovendien hebben jongeren die aangeven sociale media te vertrouwen veelal de output van traditionele media op sociale mediasites voor ogen (bv. HLN die nieuws communiceert op Facebook).

Niettegenstaande het vertrouwen in nieuws op sociale media beperkt is, blijft Facebook toch een belangrijke nieuwsbron. Nieuws op Facebook wordt als 'gemakkelijk' aanzien. Jongeren zijn er niet naar op zoek op Facebook, maar als het tot bij hen komt, lezen of bekijken ze het.

Facebook vertrouw ik minder. De nieuwspagina's op Facebook die ik volg zijn meestal wel betrouwbaar. (Aaron)

Het nieuws op Facebook dat van HLN komt vertrouw ik toch meer dan nieuws op mijn tijdlijn dat van andere bronnen komt. (Febe)

Ik volg nieuws via sociale media, vooral Facebook. Het is te zeggen, als ik interessante artikels zie passeren, bekijk ik die. (Wouter)

Ik ben niet zo actief op nieuwswebsites. Ik klik eerder op info die voorbij komt op Instagram of Facebook. (Milan)

Nieuws op Facebook is niet zo betrouwbaar als via een nieuwsapp. Echt belangrijk nieuws zal niet op je Facebook verschijnen. (Lore)

Op Facebook kan ik snel selecteren. Op basis van de titels kan je al snel zien wat er interessant is. (Aaron)

Ik volg nieuws op Facebook. Vooral dan van Het Nieuwsblad en Het Laatste Nieuws. (Beau)

Facebook vind ik niet betrouwbaar, maar ik vind het wel een gemakkelijke en snelle manier om op de hoogte te zijn van het nieuws. (Tine)

Ik volg nieuws vooral via Facebook en Twitter. Ik volg HLN en TAGMAG. Dat bekijk ik toch meerdere keren per dag, tussendoor als ik eens een vrij moment heb. (Febe)

Als het nieuws van eenzelfde bron komt, bijvoorbeeld Het Laatste Nieuws, dan zijn klassieke of sociale media even veel te vertrouwen. Maar als de bron een andere is, moet je wel voorzichtig zijn op sociale media. (Jannes)

Praten over nieuws

Jongeren praten over nieuws met ouders en vrienden. Nieuws blijkt het meest besproken te worden aan tafel. Afhankelijk van de interesse van de jongere in nieuws, neemt de jongere zelf het initiatief om erover te praten. Indien jongeren minder betrokkenheid tonen, worden belangrijke nieuwstopics door ouders aangekaart. Als ouders zelf minder het nieuws opvolgen, staat nieuws bespreken minder op de gezinsagenda.

Speciale nieuwsberichten kunnen worden besproken, aan tafel tijdens het eten of in de auto onderweg naar een hobby. Maar het is niet dat wij elke dag de actualiteit bespreken. (Milan)

Ik praat over politiek met mijn papa. Hij is daar erg mee bezig en kan ons goed uitleggen hoe iets in elkaar zit. Met vrienden praat ik niet echt over nieuws. (Emma)

We bespreken aan tafel vooral topics die mijn zoon interesseren omdat we hem dan toch wel wat aangewakkerd krijgen. Soms brengen we ook topics aan waarvan wij denken dat hij ze moet weten. (Els)

Thuis, met vrienden of op school praten we over belangrijke thema's binnen mijn interessesfeer. Bv. de klimaatmarsen of de Pano-reportage over Schild en Vrienden. (Lore)

Mijn zoon is niet zo geïnteresseerd in nieuws. Via vrienden pikt hij wel wat op en daar kan hij ons wel kritische vragen over stellen. (Sylvia)

Tijdens het avondeten is het het ideale moment om over nieuws te praten. (Els)

Er wordt wel eens over nieuws gepraat thuis, meestal op initiatief van mijn ouders. (Febe)

Als ik iets interessants lees in de krant leg ik het artikel klaar voor mijn zoon op tafel. Dat is een routine geworden. (Veerle)

Rol van ouders ten aanzien van jongeren met betrekking tot nieuws

Ouders willen vooral een kritische houding bij hun kinderen aanmoedigen. Bepaalde ouders voelen zich voldoende geïnformeerd om hun kinderen ook achtergrond bij concrete nieuwsgebeurtenissen te geven. Andere ouders twijfelen aan hun kennis en hun vermogen om hun kinderen met context te ondersteunen. Zij geven zelfs aan dat ze zelf vaak iets opsteken van hun kinderen over een nieuwsitem.

Zeker over topics die van voor mijn tijd waren, kunnen mijn ouders context geven. Maar er zijn ook punten waar ik meer over weet dan mijn ouders. (Victor)

Mijn ouders zeggen altijd dat het belangrijk is om gezond boerenverstand te gebruiken. (Els)

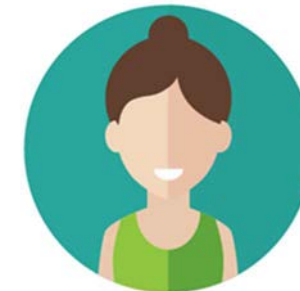
Ik denk niet dat ik kritisch geworden ben van mezelf, maar wel dat ik dat van mijn ouders mee heb gekregen. (Milan)

Mijn zoon neemt alles vlog voor waar aan. We hebben hem toch wel wat de achtergrond moeten schetsen. Hij had vooral het zwart-wit verhaal. (Els)

Ik probeer mijn kinderen vooral kritische zin mee te geven, niet alleen over nieuws maar over alles. (Goedele)

Het is niet dat ik bewust bezig ben om mijn kinderen kritisch te maken, maar we motiveren ze wel om te luisteren naar nieuws. Dan zeggen we: hé, wil je eens luisteren, want het gaat wel over jullie, over jullie toekomst. (Sofie)

Mijn kinderen krijgen soms meer info dan ik. Ik kan hen niet altijd even goed helpen omdat ik er zelf niet alles van weet. (Veerle)

Wat kunnen ouders meer/beter dan leerkrachten?

Leerkrachten en ouders vullen elkaar aan. Zo zien ouders en jongeren het toch. Waar leerkrachten vaak de feitelijke informatie overbrengen, heerst er thuis een open sfeer waarin persoonlijke standpunten en discussie rond nieuwsitems aan bod kunnen komen. Ouders erkennen het belang van leerkrachten om hun kinderen van actualiteit op de hoogte te brengen. Ze willen dat leerkrachten hun kinderen begeistere(n), waarna zij zelf, in de thuisomgeving, verder met actua aan de slag gaan.

Mijn ouders hebben een ander beeld van hoe het loopt dan leerkrachten. Op school leer je vooral feiten, en thuis leer je daarrond discussiëren en denken. (Lore)

Leerkrachten leggen ons meer andere dingen uit. Ouders hebben meer tijd, als ze iets zien in de krant dan kunnen we daarover praten. (Jannes)

Ouders hebben een aanvullende rol, naast leerkrachten. Wij als ouders kunnen nieuws meer bekijken vanuit de waarden en normen die in ons gezin leven. We kunnen het nieuws dichterbij de leefwereld van ons kind brengen. (Els)

Ouders zijn een vertrouwenspersoon. Een reflectiebord. (Ivo)

Als ouder leg je meer de nadruk op iets persoonlijk, hoe jij iets persoonlijk ziet. (Sofie)

Leerkrachten en ouders hebben hierin samen een rol te spelen. We kunnen niet alle verantwoordelijkheid doorschuiven naar het onderwijs. (Goedele)

Ik zie mijn rol als ouder aanvullend op die van de leerkracht. De tijd die je met je tiener doorbrengt, is beperkt. De uren die je samen bent, wil je niet vol proppen met kennisoverdracht. (Erika)

Fake nieuws herkennen

Niet alleen jongeren hebben het moeilijk om fake nieuws te herkennen. Ouders geven aan dat het voor hen evenmin evident is om echt van vals nieuws te onderscheiden. Net als jongeren weten ze ook niet goed hoe ze nieuwsverhalen op hun waarheidsgetrouwheid kunnen checken. Enkele ouders checken de bronnen of gaan op zoek naar achtergrondinformatie, maar de meeste baseren zich enkel op hun intuïtie. In dit opzicht is het voor ouders moeilijk hun kinderen info te geven over hoe ze fake nieuws kunnen doorprikken.

Ik kan fake nieuws niet altijd herkennen. Wat ik altijd doe is mijn bronnen bekijken. Van waar komt dat nieuws? Soms zoek ik naar achterliggende informatie. (Els)

Ze kunnen het verdraaid goed brengen. Als het inhoudelijk echt belachelijk is, doorprik ik het wel. Maar echt fake nieuws herkennen is toch wel moeilijker. (Sofie)

Als ik twijfel of iets echt of vals is, doe ik daar niks mee. Als ik verschillende artikels lees die elkaar tegenspreken, dan krijg ik de indruk dat het fake is en dan vergeet ik dat gewoon. (Marina)

Voor alles wat je niet gelooft, zijn er misschien twee of drie verhalen die je wel gelooft en ook niet correct zijn. Ik ga twijfelgevallen niet opzoeken of er iets anders mee doen. Ik denk er gewoon voor mezelf even over na. (Liesbet)

Ik denk dat ik een basis kritische ingesteldheid heb. Ik zal de meest opvallende zaken herkennen, maar ik ben er van overtuigd dat ze me er ook in kunnen luizen. Ik let in eerste instantie op wie de nieuwsbron is. Als het een feit divers is, ga ik dat eerder gewoon bevragen bij andere mensen. (Erika)

Ouders twijfelen aan hun kennis over fake nieuws

De meeste ouders twijfelen over de eigen kennis over fake nieuws. Ze menen dan ook dat zij minder aangewezen zijn om hun kinderen rond fake nieuws te informeren. Daarvoor kijken ze vooral in de richting van leerkrachten, terwijl jongeren het net belangrijk vinden om hiervoor bij hun ouders te kunnen aankloppen.

Ik denk dat weinig mensen genoeg kennis over fake nieuws hebben. (An)

Ik ben er zelf niet in thuis. Mocht ik er meer over weten, zou ik mijn kinderen kritischer kunnen maken dan ik ben. (Wendy)

Ik weet wel dat fake nieuws er is, maar als ik dat bij mijn kinderen aanbreng en ze stellen vragen zoals waarom het er is of hoe het gemaakt wordt, ja dan moet ik het antwoord schuldig blijven. (Goedele)

Ben ik voldoende geïnformeerd over fake nieuws? Pff, als je gewoon al het nieuws volgt, is dat al meer dan voldoende. Ik vind het onderwerp fake nieuws niet zo boeiend. In de jaren '60 had je ook al fake nieuws. Was dat erg? Ja en nee, het is van alle tijden. Ik lig er niet van wakker. (Ivo)

Ik denk niet dat ik voldoende over fake nieuws weet om mijn kinderen verder op weg te helpen. Ik heb mijn idee daarrond maar ik denk niet dat dat grondig genoeg is. Dat zou nog diepgaander kunnen. (Sofie)

Fake nieuws is geen gespreksonderwerp tussen ouders en hun kinderen

Fake nieuws is geen gespreksonderwerp tussen ouders en hun kinderen. Jongeren zowel als ouders geven aan dat de kinderen er soms meer over weten dan hun ouders. Sommige ouders vinden het ook moeilijk om dit topic op tafel te leggen. Zelf kennen ze er te weinig van en jongeren zijn ook niet altijd geïnteresseerd om het met hun ouders over fake nieuws te hebben. Bepaalde ouders vinden dat het aan de jongere zelf is om zich te informeren rond fake nieuws.

Fake nieuws is nog nooit ter sprake gekomen, behalve toen ik mijn mama vertelde over dit interview. Maar ook dat bleef bij een mededeling. (Jannes)

Ik spreek wel eens met mijn ouders over fake nieuws. Over de invloed dat dit kan hebben op mensen. Ik heb al eens tegen mijn ouders gezegd: 'Allé, je weet toch dat dat niet klopt'. (Els)

Op school hebben we nog niets over fake nieuws gezien, denk ik. Ik kan me ook niet herinneren dat ik daar met mijn ouders al over gesproken heb. Maar ik zou het wel interessant vinden om er meer over te weten. (Febe)

We hebben het nog niet over fake nieuws gehad. Maar mijn zoon kan het fake nieuws er wel uithalen. (Sofie)

Mijn kinderen moeten zelf de nodige info rond fake nieuws zien te vinden. Ik zie voor mezelf niet echt een rol weggelegd. (Veerle)

Nog niet. Toen het bijvoorbeeld over seks ging, zei mijn zoon dat wij de laatste personen zijn waarmee hij daarover wil praten. Fake nieuws is natuurlijk minder zwaar geladen en daardoor misschien makkelijker te bespreken. (Sylvia)

Besluit

Ouders zijn voor jongeren heel belangrijke graadmeters wat nieuws betreft. Ouders brengen nieuws aan en praten erover met hun kinderen. Ze geven relevante input met betrekking tot de betrouwbaarheid van nieuws en nieuwskanalen. Zelfs de keuze om nieuws via een bepaald kanaal te consumeren is voor twee op de vijf jongeren mee ingegeven door ouders. Wellicht is dit cijfer een onderschatting aangezien uit de interviews blijkt dat jongeren zich hier vaak niet bewust van zijn.

Naast de ouders spelen ook leerkrachten en vrienden een rol. Vrienden brengen minstens wekelijks een nieuwsitem aan waarover onderling ook wordt gesproken. Hun mening is voor de meeste jongeren echter minder relevant dan die van ouders en leerkrachten. Ook leerkrachten laten jongeren met nieuws in aanraking komen, vooral in de ASO-richting. Leerkrachten zijn niet meteen de meest gefrequenteerde gesprekspartners voor jongeren als het over actualiteit gaat, maar zijn wel belangrijker voor studenten uit het secundair onderwijs dan voor jongeren in het hoger onderwijs.

Jongeren vinden Facebook en nieuwswebsites/-apps (heel) belangrijk om hen op de hoogte te brengen van nieuws. Vooral de 20- tot 24-jarigen geven aan nieuwssites heel belangrijk te vinden. Opvallend, **Instagram, Youtube en Snapchat worden door jongeren eerder als onbelangrijke nieuwskanalen gezien.** Jongeren lijken ook geen vertrouwensissue te hebben ten aanzien van klassieke mediakanalen. Bijna 4 op de 5 jongeren zegt traditionele media te vertrouwen. Slechts 18% vertrouwt het nieuws op sociale media en nog eens 5% geeft aan geen media te vertrouwen. Hoewel sociale media geen vertrouwen van de jongeren genieten, blijft Facebook voor hen wel een veelgebruikt nieuwskanaal. Jongeren verklaren dat door het feit dat Facebook hen nieuws toont, terwijl ze er niet actief naar op zoek zijn. Laten zien, doet consumeren. **Facebook is volgens hen ook gemakkelijk, een kanaal dat je op een snelle manier op de hoogte brengt van nieuws.**

Bijna alle jongeren hebben al van fake nieuws gehoord. Eén op 5 studenten slaagt er wel niet in uit te leggen wat fake nieuws precies is. Hoewel ouders de belangrijkste graadmeter voor nieuws zijn voor jongeren, is **fake nieuws vooral een topic dat door de leerkrachten wordt aangebracht en uitgelegd.** Vooral in het secundair onderwijs zijn zij heel bepalend. Leerkrachten leggen fake nieuws uit, waardoor jongeren de mening van die leerkrachten over wat fake nieuws is, belangrijk gaan vinden. Belangrijker zelfs dan die van de ouders.

Om te beslissen of een nieuwsbericht echt of fake is, zeggen de jongeren dat de mening van ouders dan wel weer heel belangrijk is. Ouders leggen misschien minder uit wat fake nieuws is, als het aankomt op het beoordelen van nieuws als zijnde juist of vals, is hun mening voor een groot deel van de jongeren minstens even belangrijk als die van de leerkrachten.

In het algemeen geven jongeren aan dat ouders het belangrijkste en meest bepalend zijn voor het vormen van een mening over fake nieuws. Alleen geven ouders zelf aan het moeilijk te hebben met het herkennen van fake nieuws. Ze vinden ook dat ze hun kennis rond dit topic best nog wel wat kunnen bijschaven. Daarom ligt het onderwerp fake nieuws niet vaak of zelfs nooit op tafel. Bepaalde ouders vinden ook dat het aan de jongere zelf is om zich te informeren rond fake nieuws en vullen hun tijd samen liever niet op met kennisoverdracht.

De meeste ouders kaarten wel belangrijke nieuwstopics aan. **Ouders willen vooral een kritische houding bij hun kinderen aanmoedigen.** Ze kijken richting leerkrachten voor feitelijke informatie rond actualiteit. Thuis komen dan de meer persoonlijke standpunten en discussies rond nieuwssitems aan bod.

Contactgegevens

Annelore Deprez

Onderzoeker binnen de opleiding Journalistiek,
Arteveldehogeschool Gent

[E] annelore.deprez@arteveldehs.be

[T] 09/234.76.89

[A] Campus Kantienberg, Voetweg 66, 9000 Gent

[W] <https://www.arteveldehogeschool.be/onderzoek/onderzoeks-en-dienstverleningscentra-odcs/entrepreneurship-30/onze-experten>

Jeroen Naudts

Onderzoeker binnen de opleiding Communicatiemanagement,
Arteveldehogeschool Gent

[E] jeroen.naudts@arteveldehs.be

[T] 09/234.76.89

[A] Campus Kantienberg, Voetweg 66, 9000 Gent

Clio Janssens

Onderzoeker binnen de opleidingen Journalistiek en
Communicatiemanagement,
Arteveldehogeschool Gent

[E] clio.janssens@arteveldehs.be

[T] 09/234.76.89

[A] Campus Kantienberg, Voetweg 66, 9000 Gent

CHECK:

www.fakenieuws.be

[] Voor meer gegevens over het PWO-project “Is het echt waar?!

Nieuwswijsheid en factchecken als katalysator voor kritisch burgerschap”

[] Voor het [onderzoeksrapport](#) rond fake nieuws uit 2018 (gratis download)

[] [Voor voorliggend onderzoeksrapport rond fake nieuws \(2019\) \(gratis download\)](#)